

## РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

**Кобилюх В. Праукраїна і Санскрит. – Тернопіль: Мандрівець, 2011. — 512 с.**

Книга “Праукраїна і Санскрит” львівського дослідника історичного минулого українців Василя Кобилюха містить важливі історико-археологічні та етнологічні відомості про багаторічну історію українців, про їхні наукові досягнення у пізнанні природи, їхні грандіозні здобутки у царині математики, географії, мовознавства, хімії, філософії, вірувань, астрономії, мореплавства, основних галузей господарської діяльності – у землеробстві, садівництві, скотарстві та інших галузях знань.

Автор аналізує наявні на даний час археологічні матеріали і робить висновки про існування на теренах України давньої людської цивілізації, віддаленої у часі в один мільйон років. Зокрема, у підрозділі “Праукраїна з найдавніших часів” проаналізовано матеріали археологічних знахідок періоду палеоліту В. Гладиліна поблизу с. Королеве на Закарпатті, де виявлено 16 культурних шарів завглибшки 12 метрів зі слідами матеріальної культури кількох палеолітичних епох (виявлено понад сто тисяч знарядь праці кроманьйонців, неандертальців і навіть пітекантропів). Дослідження геологів, геофізиків, палеонтологів, фахівців радіокарбонного і палеомагнітного датування та дослідження таких учених, як Г. Бозинський, А. Люмплей, К. Валох, показали, що культурний шар, де виявлено найдавніші знаряддя праці, обчислюється щонайменше мільйоном років.

На підставі аналізу археологічних матеріалів (дослідження О. Чернишом Молодовського палеолітичного поселення, І. Кузичем-Березовським – датування чотирьох зледенінь Землі, опрацювання матеріалів поселення ашельської доби – Луки-Врублевецької П. Борисковським) автор доходить висновку про можливість існування згадуваної ще в античних джерелах та давно розшукуваної Атлантиди в районі Подільської височини і Карпатського кряжа. Якраз ці терени не зазнали Всесвітнього потопу і саме тут збереглося 473 види допотопних рослин, які більше ніде не зустрічаються, та багато допотопних видів фауни.

Автор книги залучає картографічний матеріал, почерпнутий із книг М. Аркаса, О. Субтельного, І. Винокура, М. Чмихова, Н. Кравченка, І. Чернякова та інших для обґрунтування висновків про зародження та найбільшу сконцентрованість пам'яток трипільської та черняхівської культур саме в районі Карпатського кряжа і Поділля.

У книзі науковець зазначає: “Хто ж не хоче повірити про відкриття АТЛАНТИДИ під час ПОТОПУ на тодішній Карпатській височині, нехай уважно перегляне історичні мапи із поширенням праісторичних пам'яток протягом багатьох тисячоліть із заходу на схід і південь України в той первісний відновний період після ПОТОПУ. Після відновлення життя народу і становлення місця поселень на рідній та осушеній Землі настає оживлене життя народу і поступове розселення його на схід і захід, південь і північ у різні пори свого розвитку і збагачення знань про територіальні можливості прожитку і всілякого збагачення” (с. 39).

Саме Верхнє Подністров'я та Попруття були тими регіонами, звідки ширилося післяпотопне населення на схід і захід, південь і північ.

Автор книги резюмує: “Під час вивчення праісторії української символіки та інших астральних знаків нашої пракультури ми побачимо й переконаємося, що Тризуб, Трипільська культура, Черняхівська культура так само, як і культура кімерійців, сарматів, савроматів, скіфів, гіперборейів, агафірсів, кушанів, гунів, антів, полян, таврів, сіверян, деревлян, дулібів, волинян, бойків, лемків та гуцулів, є історичними назвами єдиного, найбільшого і найдавнішого на світі дерева могутньої ПРАУКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ та її ПРАІСТОРИЇ. Кожна держава починає свою історію від першої звістки про неї чи першого культурного спадку на її землі. Після археологічних розкопок у с. Королеве на Закарпатті маємо право розпочинати історію нашого краю від мільйона років тому” (с. 46).

Щодо мови, то автор книги зазначає, що переселенці з Карпатського регіону в Східній Україні мали чудові умови для проживання та діяльності в одномовному середовищі впродовж багатьох тисячоліть, завдяки чому розвинули до нечуваної краси милозвучність і багатство своєї первісної мови, які нині так виразно, майже прозоро, впізнаємо у санскриті. Це стосується знову ж таки переважно крайніх західних говорів України, зокрема гуцульських, бойківських та лемківських. При цьому автор книги вказує, що у лемків Пряшівського Закарпаття найархаїчніша лексика. Гуцульські говори мають найбагатшу лексику з оригінальною жвавою артикуляцією звуків та з найрізноманітнішою і несподіваною системою спрощень – одним із найдавніших засобів полегшення та вдосконалення процесу мовлення. Все це є ознакою глибокої давнини нашої мови.

У розділі “Санскрит – ключ до вивчення праісторії української мови” автор крок за кроком підводить нас до розуміння наявності високої культури у мешканців терену України щонайменше у 20 тисяч років віддаленого від нас часу.

Характеризуючи відомі знахідки поблизу села Трипілля більш ніж сторічної давнини археолога Вікентія Хвойки, які він спочатку назвав “праукраїнською культурою”, В. Кобильох вказує, що за наполяганням російських урядовців було перейменовано на “Трипільську культуру”, щоб “російська «одежина» цього слова «Трипольская» нагадувала щось «три рази польське», тобто неукраїнське. Ця невизначеність інформативності повністю влаштувала колонізаторів” (с. 70).

Далі автор книги звертає увагу читача на те, що 21-22 березня 1993 р. минула визначна дата нашої української стародавності – 7805 літо від початку другого літочислення, тобто від початку другого праукраїнського (Трипільського) календаря – із 21-22 березня 5508 року до н. е., що тривало аж до 988 р. н. е. (до Р. Х.). До 5508 р. до н. е. наші предки жили за первісним календарем, створеним за місячним циклом земного астрономічного року.

Календар виявили українські археологи І. Підоплічко та І. Шовкопляс у с. Мізин на Чернігівщині, чітко й досконало вирізьблений на руків’ї (браслеті) з мамонтової кістки. Тут було знайдено ще багато побутового знаряддя землеробської праці, культових речей (статуетки праматері, 42 статуетки із мамонтової кістки, дві з яких особливо цінні: одна має зображення Всевидючого ока та ледь помітної жіночої голови в хустці, друга статуетка – із зображенням 20 типів прадавніх тризубів та юнака із бритою головою і чуприною на тімені, що звисає на правий бік чола, немов у козака. Багато виробів із кістки мають гарний геометричний орнамент, який і нині вишивають та вирізьблюють у сучасній Україні, особливо в Українських Карпатах).

Також тут знайдено шість музичних інструментів із кісток мамонта, два з них струнні. Тобто характеристика і вивчення цих пам’яток не лише спростовують тезу колонізаторів, що наші предки були “кочовими скотоводами” і ніяк не хліборобами, а й засвідчує, що зародження музики потрібно визнати за праукраїнцями.

Додатковим аргументом давності музики у праукраїнців наводить приклад знахідки О. Чернишом на поселенні Молодово (на глибині 11 метрів) скам’янілу сопілку з ребер оленя, яку вчені визнали віком у 150 тисяч років, та знахідки О. Чернишом ще кількох кістяних сопілок віком у 30–44 тисячі років. Автор книги пише: “Отже, була сопілка, була й мелодія, була й пісня, була й МОВА. Якою була ця Мова, демонструє нам Санскрит”.

Питання прибуття аріїв на терени Індії у 5–3 тисячоліттях до н. е. нині у літературі практично не дискутується. Арії (“благородні творці, працьовиті умільці, гідні, вельмишановні, вибрані, дружні, вірні” (Кочергина В. А. Санскритско-русский словарь. — Москва, 1987. — С. 32, 99), прибувши до Індії з території сучасної України, “були блакитнооки або сірооки люди з руським або каштановим волоссям, їхня мова дала початок Санскритові – мові священних книг – та всій сучасній Індії, Пакистану, Бангладеш, Афганістану, Киргизії, Таджикистану та ін.” (Наливайко С. З незамуленого джерела. Міфи давньої Індії. — К., 1992. — С. 198).

Відповідно, мова і культура посланців Трипілля разом із мовою Імперії Кушанів поступово поширюється по всій Індії. На кінець 5 тис. до н.е. мова аріїв, тобто мова переселенців з Праукраїни, стала всеіндійською літературною мовою. Жерці науки впорядкували цю мову граматично та лексично й дали народові у користування під назвою САНСКРИТ, що дослівно означає культурна, впорядкована, священна мова – готова до користування. Відомо, що північна і центральна частини Індії, а серед них і пакистанський Кашмір донині розмовляють санскритом.

Автор книги вказує, що через низку суб’єктивних причин санскрит для українців був фактично заборонений. Відповідно і Україна не має жодного знавця санскриту з українським тлумаченням, з огляду розвитку мови Стародавньої України від найдавніших часів до нової ери, а далі до кінця I тис. н. е. Тож потрібно з обережністю, вмінням і почуттям національної відповідальності перед українською наукою підійти до викладу знань і внутрішньодуховного відчуття мови стосовно достовірності пізнання санскриту і сміливого та переконливого тлумачення тих виявлених словесних перлин, що впродовж багатьох тисячоліть зберігали свою зовнішню звукову подібність із тотожним або асоціативно-тотожним змістом у нашій сучасній українській мові.

Автор книги розкриває поширення відомостей про санскрит у ХІХ ст., зазначаючи, що німецькі санскритологи О. Мюллер та О. Битлінка впродовж 1852–1875 рр. уклали сім томів “Санскритсько-руського словника”, опублікованого в Петербурзі. Хоча відомості про українське коріння у санскриті й далі замовчувалися. Навіть коли польський філолог Михайло Красуський у 1880 р. опублікував у Одесі книгу “Древность малороссийского языка”, то всіяко не допускали поширення цієї праці. Лише невелика частина накладу поширилася серед людей, а більшу частину царські прислужники конфіскували і знищили, подібно як було зроблено з працею Івана Франка “Про сотворення світу” (1905), яку християнські священнослужителі викупили і майже весь наклад спалили.

Ознайомлення із санскритом і його аналіз на встановлення зв’язку з іншими мовами показав науковцям світу близькість і подібність з українською мовою. До прикладу, у Британській енциклопедії Р. Вільсон у статті “Англійська мова” зазначив: “Англійська мова та більшість індоєвропейських мов походять із прамови, що нею розмовляли десь 5000 років тому на території сучасної України”



(с. 78-79). Про це саме писали професор-археолог Г. Кларк із Кембриджського університету, професор праісторичної археології С. Піггот з Единбурзького університету в книзі “Праісторичні суспільства” (Лондон, 1955). Вони констатували таке: “Коли ми звертаємось тепер до важливіших галузей початкового раннього хліборобського поселення, ми виявляємо більше зв’язків з Трипіллям (Україна), ніж із Стародавнім Сходом” (с. 79).

В. Кобилюх у санскриті аналізує найдавніші зразки первісної лексики як засобу словесного спілкування, найпершої кореневої мови, що нею говорили наші предки, мабуть, ще до Всесвітнього потопу.

Цей аналіз наводить його на висновок, що у санскриті, за граматичним правилом, коли в побудові складного слова перша основа закінчується таким самим складом, що й починається друга основа, вони зливаються і утворюють один склад. Тому ми маємо назву Україна ще від початку трипільських часів (ugra + gaḥ = ugraḥ; ugraḥ + ina = ugraḥina = Україна). Ця назва означала: 1. Величезна могутня держава Сонця. 2. Величезна могутня володарка Сонця.

Так називали нашу прабатьківщину від часу винаходу Другого Праукраїнського календаря із філософським обґрунтуванням сонцепоклонницької віри, що їй поклонявся у той час майже весь світ: Іран, Шумерія, Вавилон, Фінікія, Троя, Хетія, Рим, Візантія, Єгипет, Кушанія (Бактрія та Хорезм), Індія, Японія.

У підрозділах книжки “Наша мова – від Санскриту? – Ні, набагато давніша! Полеміка”, “Про назву гори Грехіт у Космачі”, “Гуцульщина в праісторії та в Санскриті”, “Праісторія назв «гуцул», «гуцулка» і «гуцулія»”, “Що таке Санскрит? І чому він праукраїнський?”, “Словотворчі основи назв «Слов’яни», «Слов’янія» та «Русь-Україна»”, “Ім’я в Санскриті відкриває нам предковічну Україну”, “Іван Франко і Санскрит”, “Чи знаєте Кунгуту – княгиню України та її молитву із XIII ст.?””, “Праісторія назви «волхви»”, “Бджоли, мед і віск у Санскриті”, “Основи п’яти синонімічних назв атома у Санскриті” та ін. подається матеріал про вивчення праісторії як української мови, так і в цілому культури українців через санскрит.

У книзі міститься також матеріал про українську народну медицину від найдавніших часів, про лікувальні й оберегові властивості квітів та дерев (верба, липа, калина, бордун та ін.).

Окремий розділ присвячено астральним знакам Праукраїни як найдавніших у світі. Тут автор зазначає: “Астральні знаки виникли ще в первісні праукраїнські часи, коли наші предки почали відчувати духовну присутність Бога в нашому докільлі, але ще не змогли намалювати, щоби не зловживати Його іменем, тому вдавалися до символів, кодів та наближених уявлень певних явищ. Так виникло первісне лінійне письмо на Кам’яній Могилі вже 13 тисяч років тому та ієрогліфічно-лінійне письмо... яке згодом поступово змінилося на клинопис із буквеним зображенням звуків на різних історичних етапах розвитку праукраїнської цивілізації” (с. 401).

У книзі подано характеристику символу Вічності Бога Святого у побуті, мистецтві, вишивках, оздобі ікон, писанках, княжих коронах (відомий знак-символ “безконечник”, геометричні форми), символ Вічності (свастика, хрест, Божа рука, тризуби, дерево життя), овальні зображення на малянках, писанка – символи рідної домівки, знаки Вічності Бога – змієподібні знаки у прикрасах, князівських коронах, вишивках, зображеннях на посуді та ін.

Варто звернути увагу, що більшість матеріалів цієї книги вже були апробовані у виступах автора на багатьох науково-практичних конференціях і були опубліковані в журналах та збірниках: “Дзвін”, “Тражда”, “Науковий вісник українського історичного клубу”, “Мандрівець”, “Освіта”, “Українська Британіка (Лондон)”, “Жовтень”, “Український світ”, “Рідна школа” та ін.

Звичайно, багато з висновків цієї книги є полемічними і потребують ґрунтовного наступного вивчення й доведення, але безсумнівною є заслуга В. Кобилюха у довготривалому вивченні як санскриту, так і інших джерел Праукраїни, за якими простежується багатотисячорічний історичний та культурний шлях українського народу. Автор, на мою думку, обґрунтовано визначає українців і українську мову найдавнішими у світі.

Закінчує В. Кобилюх книгу словами: “Найбільша зброя для сучасних українців нині – терпеливо і старанно вивчати праісторію України і Санскрит. З цього таємного, але золотого Храму людина виходить, як Сонце, з благословенною душею, ясними очима, справедливими устами і Вкраїною у серці”.

Будемо сподіватися, що ознайомлення читачів з матеріалом цієї книги допоможе ліпше розібратися у багатьох замовчуваних або сфальшованих матеріалах з витоків і розвитку українського народу.

*Георгій Кожоляк*

**Козлов М. Місце та роль служителів язичницького культу в релігійному та політичному житті східних слов'ян (IX–XI ст.). —**

**Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могилы, 2007. — 190 с.**

Монографія М. Козлова “Місце та роль служителів язичницького культу в релігійному та політичному житті східних слов'ян (IX–XI ст.)” присвячена важливій і цікавій історичній темі – аналізу впливу східнослов'янського язичницького жрецтва на суспільно-економічне життя Русі домонгольської епохи. Два століття Русь існувала як могутня язичницька держава з високим рівнем культурного розвитку. Носіями дохристиянської культури були жерці – перші українські юристи й дипломати, лікарі та метеорологи, поети і літописці. Давньослов'янське жрецтво було важливою частиною панівного класу і його ідеологічною опорою, воно впливало на логіку та осмислення людьми природи й людського суспільства, створило цікавий і важливий комплекс уявлень про загробний світ і незримі сили, що керують Всесвітом.

Особливостям східнослов'янського язичницького культу присвячено чимало історичних праць, але ця тема продовжує привертати увагу багатьох учених недослідженими аспектами, можливістю по-новому оцінити роль служителів язичницького культу в українській історії. Одним із таких сучасних досліджень є монографія М. Козлова.

Запропонована монографія чітко структурована, поданий докладний історіографічний аналіз. Складовими елементами праці є передмова, вступ, текст монографії, висновки до нього та солідний список використаних джерел і літератури.

На підставі історичних та археологічних даних автор показав, що в наших предків уже на етапі формування державності існував усталений інститут служителів язичницького культу зі своєю складною структурою, ієрархією й уставом. У такий спосіб був спростований доволі розповсюджений у сучасній історичній науці погляд, відповідно до якого у східних слов'ян через силу “недорозвиненість язичницького культу” взагалі не було жерців.

У цьому історичному дослідженні глибоко й докладно розкрито механізми впливу східнослов'янських служителів язичницького культу на релігійне та соціально-економічне життя наших предків, простежено спроби усунення неугодних жрецтву представників східнослов'янської панівної еліти. Автор висунув цікаву версію, відповідно до якої язичницьке жрецтво у своїй боротьбі проти князів Ярославичів спиралося на підтримку полоцьких князів і зовнішніх ворогів Київської держави.

Важливим є також те, що М. Козлов не залишив поза увагою й такі неприглядні аспекти діяльності служителів язичницького культу, як підтримка жерцями сепаратистських тенденцій на окраїнах Русі, військові союзи адептів східнослов'янських язичницьких богів з ворогами русів – печенігами, половцями, поляками. Висновки роботи відповідають її змісту, вони ґрунтовні та виважені.

Автор схарактеризував князя Володимира та його реформаторську діяльність у строгій відповідності з історичною дійсністю. У його праці переконливо доведено, що реформа князя Володимира 980 року не була “історичною помилкою”, як стверджують деякі сучасні історики, а становила собою перший етап християнізації Русі.

На сторінках монографії відтворено історично достовірну картину повсюдного примушення, за допомогою якого князівська верхівка Русі насаджувала в масах християнську релігію. Доведено, що насильницька християнізація спровокувала низку великих соціальних потрясінь усередині держави. Показано, що процес князівсько-жрецького протистояння розтягнувся на кілька століть і призвів до значного відтоку населення із Середнього Подніпров'я та загострення зовнішньополітичної ситуації.

Відібравши найважливіші й спірні питання, він докладно розглянув різні погляди. Джерела неповні, уривчасті та суперечливі, і виявлення істини досягається нелегко. М. Козлов зробив чимало багато цікавих джерелознавчих спостережень. Скрупульозно аналізуючи джерела, автор висвітлює не лише загальну картину релігійного та політичного життя Русі (що робилося неодноразово й раніше), а й встановлює таємні механізми здійснення тих чи тих історичних подій.

Представлене М. Козловим історичне дослідження дає змогу глибше усвідомити процеси розвитку системи східнослов'янського язичництва, що своєю чергою дозволить докладніше реконструювати життєвий устрій східних слов'ян домонгольської епохи. Результати дослідження дають змогу зробити об'єктивну наукову оцінку значення інституту східнослов'янського жрецтва у подальшому розвитку національної культури, подолати стереотипи в українській історіографії щодо неповноцінності східнослов'янського язичницького світогляду.

Рецензована монографія є завершеним, самостійним дослідженням, у якій чітко розкрито складні наукові завдання. У практичному аспекті в рамках науково-педагогічної діяльності можлива робота спецкурсів з предметів: історія України, українська і зарубіжна культура, історія української культури, релігієзнавство, у яких на основі отриманих у монографічному дослідженні результатів докладно будуть розглянуті проблеми розвитку інституту давньослов'янського жрецтва й духовно-релігійного життя давньоукраїнського населення. У рамках спецкурсу з історії української культури дисертація містить матеріали для створення серії лекцій, присвячених світоглядним основам формування української національної ідеї, української гео- й етнополітики.

*Микола Шитюк*